Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: „Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 143. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 28-го ЛИПНЯ (JULY) 1956. ЦЕНТІВ 10 CENTS No. 143. VOL. LXIII.

КОРАБЕЛЬ „АНДРЕА ДОРІЯ", ПІСЛЯ ЗУДАРУ ІЗ „СТОКГОЛЬМОМ", ЗАТОПИВСЯ; 1,664 ПОДОРОЖНИХ ВРЯТОВАНО, СІМ ОСІБ ЗГИНУЛО А 40 ЩЕ НЕ ВІДНАЙДЕНО; ПОДОРОЖНІ ОПОВІДАЮТЬ ПРО СТРАХІТТЯ ЦІЄЇ ОДНОЇ З НАЙБІЛЬШИХ ДРАМ НА МОРІ.

Ню Йорк. — У четвер вечорі, 26 липня, до порту в Ню Йорку причалило поза програмою три кораблі, які привезли 1,040 надзвичайних пасажирів, врятованих з люксусового італійського корабля „Андреа Дорія", що плив до Ню Йорку з Італії, але затопився вже відносно недалеко своєї мети, зударившись у мряці з шведським пасажирським кораблем „Стокгольм" на коротко перед північчю з середи на четвер. Інші врятовані подорожні ще є в дорозі до Ню Йорку, з них понад пів сотні на кораблі „Стокгольм", важко пошкодженому при зударі з „Андреа Дорія". Розбитки з цього корабля привезли до Ню Йорку насамперед три кораблі, які перші поспішили на рятунок „Андреа Дорія", почувши його розпачливі сигнали „ратуйте наші душі". Це французький пасажирський корабель „Іль де Франс", що перший прибув на місце катастрофи, вантажний корабель „Кейп Енн" та військовий транспортовий корабель „Прайвет Вільям Томас".

Вантажний корабель (праворуч) підбирає врятованих із італійського пасажирського корабля „Андреа Дорія" (ліворуч угорі), який тоне, залишений уже пасажирами і залогою.

Драма продовжується

Ця велика, одна з найбільших морських драм, що розігралась за 60 миль від острова Нантокет напроти побережжя Нової Англії, продовжувалась ще і в нюйоркському порті, як почали висаджувати врятованих розбитків. Під час рятункової акції багато родин і приятелів розлучено, родичі втратили з очей своїх дітей, а діти батьків і тепер намагались одне одного віднайти, довідатись про їхню долю. Всі врятовані втратили дослівно все, що з собою везли. Деяким тільки пощастило захопити частини одягу, але багато з них було в нічних піжамах, так, як поклались до сну, з якого розбудив їх зудар. Але всі щасливі, що вийшли з життям. Іміграційні власті в Ню Йорку відступили від приписаної законами практики перегляду документів і багажу, бо більшість врятованих не врятувала ні одного, ні другого. Між врятованими є, крім подорожних прогульковців, поважна кількість еміґрантів з Італії, що їхали до своїх рідних, або на працю. Згідно з оповіданнями врятованих, корабель „Стокгольм" ударив в бік корабель „Андреа Дорія" перед північчю з 25-го на 26-го липня, саме тоді, як у великій залі відбувались танці, а багато подорожних уже клалось до сну.

Крик, плач, молитви

Зудар був сильний, але багато подорожних не знало, що сталось і, коли почали довідуватись, переконались про страшну правду. На кораблі виникло замішання, почулись крики, плачі і молитви, але в основному паніки не було. Одні з врятованих нарікають на залогу „Андреа Дорія", закидаючи їй, що вона не знала, що робити і не поводилась відповідно, а інші висловлюють їй признання за допомогу в рятунковій акції. Справу рятунку утруднювала та обставина, що сам пошкоджений корабель, з уваги на шкоди, не міг спустити своїх власних рятункових човнів, і подорожні мусіли 2 до 4 години очікувати в страшній непевності свого спасіння. На рятункові човни забирали насамперед жінок і дітей. Приявні на чердаку корабля священики уділювали відпущення всім, хто собі того бажав. Рятункова акція продовжувалась аж до ранку, а останнім вийшов з потопаючого вже корабля його капітан та кілька моряків. О годині 10:15 рано в четвер 26 липна корабель „Андреа Дорія", гордість італійської торговельної фльоти та символ її післявоєнного відродження, пішов на дно океану, на очах багатьох учасників рятункової акції.

Убиті, поранені, пропавші

При зударі двох кораблів приблизно 40 осіб було поранених, а — згідно з дотеперішніми підрахунками — 7 подорожних було вбитих, або померли від ран. Між убитими є й кореспондент „Н. Й. Таймсу" в Мадриді, Каміл Сіянфарра та його дочка і пасербиця, що їхали на відпустку додому. Крім цих убитих і поранених, ще немає вістки про 40 подорожних, з яких всі або більша їх частина могла врятуватись, або загубитись між врятованими на інших кораблях. Із оповідань врятованих виходить, що деякі подорожні самі скакали в море, побачивши, що корабель починає затоплюватись, а рятунку не видно. Одна мати скочила в океан за своєю дитиною, що припадково впала в воду. Матір і дитину вирятували.

Епілог драми ще відбудеться

Закінчення цієї одної з найбільших морських драм ще відбудеться перед морськими судами в Італії і Швеції. Не є виключене, що справу катастрофи прослідкуватимуть і американські морські власті, хоч ця катастрофа сталася поза американськими континентальними водами. Досі тільки дуже обережно говориться про причини катастрофи, хоч загально вважається, що її спричинила дуже густа мряка, яка опісля утруднювала теж і рятункову акцію.

Катастрофа і її наслідки викликала найширший відгомін у світі, зокрема в Америці. Сторінки американських газет, як і програми радіових і телевізійних передач заповнені подробицями катастрофи та рятункової акції, при чому пригадується і відому трагедію „Тітаніка" та багатьох подібних трагедій на морі, які, проте, не відстрашують людину, що, мимо всіх нещасливих випадків, уважає себе і надалі паном суходільних, повітряних і морських просторів.

Конґрес призначив на будову шкіл 378,000,000 долярів в важних для оборони районах

Вашинґтон. — Палата Репрезентатів 25-го липня ухвалила законопроєкт про призначення на будову шкіл 378,000,000 долярів в тих районах, які мають більше число населення внаслідок існування в них оборонних інституцій. Прийняттям цього закону закінчилася акція Конґресу в цій справі, бо Сенат вже давніше ухвалив цей законопроєкт, і його тепер відсилають до підпису Президента. Згідно з цим законопроєктом впродовж двох років видадуть суму $378,000,000 на будову шкіл в 3,000 шкільних округах, в яких є багато дітей батьків, що працюють в урядових агенціях та в оборонних установах. При вирішуванні цієї справи не брали до уваги тих застережень, які виникли під час ухвалювання загального закону про видатки на допомогу шкільництву. Тоді запроєктували були, щоб федеральну допомогу діставали тільки ті стейти, які скасують окремі школи для кольорового населення. Цій поправці спротивилися південні демократи, і Конґрес не ухвалив заг. законопроєкту про допомогу шкільництву.

Стассен переводить пробне голосування в справі популярности Ніксона—Гертера

Вашинґтон. — Гаролд Е. Стассен повідомив, що в найближчому тижні він переведе пробне голосування—опитування, щоб виявити, хто є між виборцями популярніший віце-президент Ричард М. Ніксон чи массачусетський губернатор Крістіен Гертер. Це повідомлення Стассен склав після після розмови з головою Республіканського Крайового Комітету Ліонардом В. Голлом. („Асоціейтед Пресс" перевела опитування і ствердила, що Ніксон має популярність серед таких республіканських провідників як губернатори, голови стейтових комітетів і члени Крайового Комітету). Стассен заявив, що його розмова з Голлом була „основна і щира." Стассен сказав, що це опитування переводитимуть ті установи, які досліджують публічну опінію. На це дають гроші деякі визначні ріспубліканці, яких Стассен назвав по прізвищі. Теперішнє опитування буде на ширшій базі в порівнянні з тим, яке Стассен переводив давніше. Голл відмовився виявити журналістам, про що розмовляв зі Стассеном. Особистий секретар президента Айзенгавера Джеймс С. Гаґерті заявив, що Президент особисто не вибирав губернатора Гертера на те, щоб він запропонував Ніксона на кандидата на віце-президента на Номінаційній Конвенції, хоч і розмовляв на цю тему з Голлом. Цю справу вирішив Ніксон в порозумінню з Голлом.

Палата прийняла законопроєкт про забезпечення проти втрати від повені

Вашинґтон. — Палата Репрезентантів 25-го липня прийняла законопроєкт про призначення 5,000.000.000 долярів на забезпечення проти втрат від повені, а 2,500.000.-000 долярів признала на позичку для тих, які потерплять від повені. Цей законопроєкт іде на спільну конференцію, на якій мають узгіднити обидва законопроєкти Палати і Сенату, не ухвалив видатків на позички для потерпілих від повені. Деякі республіканські конґресмени були проти того, щоб ухвалювати цей законопроєкт, бо він збільшить федеральне заборгування. Згідно з цим законопроєктом федеральний уряд мав би платити 40 відсотків премій від забезпечення впродовж перших трьох років. Після трьох років половину з цих премій мали б перейняти від федерального уряду стейти. Приватний дім може бути забезпечений на найбільш 10.000 долярів. Жадна приватна особа або компанія не зможе мати разом більше забезпечення, як на суму 250.000 долярів.

В АМЕРИЦІ

● **34-річна французенка** приїхала до Ню Йорку, щоб знайти американського л я й т е н а н та, якого пізнала ще в 1947 році в Франції і від якого має дитину, 8 річного сина. Вона прибула зайцем на французькому кораблі і довідалася таки на кораблі, що він одружений. Вона від'їхала до Франції тим самим кораблем, заявляючи, що любить і надалі цього ляйтенанта.

● **Щоденник „Ди Роки Мавнтейн Нюз"** повідомляє, що президент Айзенгавер поїде на тиждень або 10 днів на відпочинок до Денверу, Колорадо, до своєї тещі пані Елвіри Давд. Звідтам Айзенгавер бав би поїхати до Сан Франсіско на Номінаційну Конвенцію своєї партії.

● **Республіканський сенатор** Юджін Д. Мілікін повідомив, що не буде кандидувати на це становище з огляду на стан свого здоров'я. Він має 65 років і хворіє на артретизм і недомагання шлунка. Він є сенатором вже 15 років, і в останньому часі їздить в Сенаті на возикукріслі.

● **Бюро для Автових Справ** в столиці нюйоркського стейту Олбані уневажнило від січня до червня цього року 106,325 дозволів на їзду автом. В минулому році в тому самому часі уневажнили тільки 89,110 дозволів на їзду автом.

● **До пані Тереси Кнебель** в Йонґставні, Огайо, прибула з Югославії її донька з чоловіком, якої 70-річна мати не бачила 40 років. Мати дуже нею втішилася, і коли діти обговорювали, як відсвяткувати цю подію, мати померла на серцеву атаку.

● **Із в'язниці в Шікаґо** втік 31-річний злочинець Орвіл Вінсент і заховався з револьвером у руці під ліжком в своєму мешканні. Поліцисти побачили його ноги і скочили на ліжко, та ним притиснули злочинця, який без боротьби їм піддався.

Генерал Тейлор передбачає можливість малих воєн

Вашинґтон. — Шефи штабів американських збройних сил однозгідно заявили, що СССР і надалі є великою загрозою для вільного світу. Шеф штабу армії генерал Максвелл Д. Тейлор виявив свої погляди на цю справу на зізнаннях на Сенатській Комісії Збройних сил ще в червні цього року, але їх аж тепер опублікували. Він заявив, що СССР і надалі загрожує вільному світові малими війнами, бо на велику світову війну не може відважитися з огляду на атомову зброю ЗДА. З думкою генерала Тейлора погоджуються армійські офіцери та частина офіцерів фльоти, СССР може почати нову малу війну, припускаючи, що вільний світ тоді не користатиме з водневої зброї. Тому, на думку цих старшин, ЗДА і вільний світ мусять бути приготовані і на загальну війну і мусять мати відповідне число наземних військ, щоб можна було вести і малі війни — аґресії, які можуть почати комуністи. Тому ЗДА не сміють змечшувати числа наземних військ. Ген. Натан Ф. Твайнінґ, промовляючи в Крайовому Пресовому Клюбі в Вашинґтоні, заявив, що розвиток совєтського летунства є „визовом" для ЗДА, про що американський уряд добре поінформований і розбудовує своє летунство так, щоб не дати нагоди Совєтам збудувати більше й сильніше летунство в порівнянні із ЗДА.

Рада Безпеки вирішила одноголосно рекомендувати Тунезію в члени ОН

Об'єднані Нації, Ню Йорк. — Рада Безпеки прийняла в четвер 26 липня одноголосне рішення рекомендувати Тунезію в члени Об'єднаних Націй. Голосували за цим рішенням і представники західніх держав і Совєтського Союзу після того, як репрезентант Франції Люї де Ґірінґо запевнив Раду Безпеки, що Тунезія, підписавши в березні ц. р. договір з Францією, стала цілком незалежною державою, із своєю власною армією і повною контролею своїх внутрішніх справ і зовнішніх взаємин. Формальне прийняття Тунезії, так же само як і прийняття рекомендованих до прийнять Судану й Марокко, відбудеться під час Генерального Зібрання ОН в листопаді ц. р. Приймаючи пропозицію Франції, представники західніх держав в Раді Безпеки висловили свою радість і задоволення та ґратуляції для Франції і Тунезії з приводу переборення всіх трудношів і підписання договору про незалежність Тунезії. Представник Совєтського Союзу Георгій Ф. Саксін назвав незалежність Тунезії „перемогою визвольного руху" в азійських та африканських країнах". Перед голосуванням у справі Тунезії відбулася гостра дискусія між представниками ЗДА і Совєтського Союзу в справі Японії, проти прийняття якої в члени ОН голосували минулого року Совєти, які вимагали водночас прийняття в члени ОН Зовнішньої Монголії.

Совєти громадять підводні човни на Пацифіку

Сюбік Бей, Філіппіни. — З добре поінформованих кол повідомляють, що СССР згромадив велику фльоту своїх підводних човнів на Пацифіку. Між цими підводними човнами є й такі, які можуть вистрілювати керовані ракети. Фахівці з американської фльотової бази оцінюють, що „можливо дві треті з совєтських підводних човнів знаходяться в базах на узбережжі Сибіру або комуністичного Китаю. Американська фльота дістала відповідні накази в зв'язку з тим, що Совєти громадять велике число своїх підводних човнів на Пацифіку.

Воррен їде в подорож „доброї волі" до Індії

Вашинґтон. — Головний суддя Найвищого Суду ЗДА Ірл Воррен в серпні цього року виїжджає в подорож „доброї волі" до Індії, де буде два тижні. Він прийняв індійське запрошення приїхати то тієї країни після того, як на це погодився Білий Дім і державний секретар Джан Фостер Доллес. Офіційно Воррен їде до Індії, щоб вивчати правничу систему тієї країни, але в дійсності його подорож матиме й велике п о л і т ично-дипломатичне значення. Ця подорож відбудеться після того, як не вдалися дві попередні проби заранжувати приїзд індійського прем'єра Неру до ЗДА, щоб наблизити до себе ці дві великі держави. Воррен відвідає великі індійські міста, такі як Бомбей, Калькутта, Мадрас і Ню Делі та тим способом зрівноважить той вплив, який там залишили совєтські політики Ніколай А. Булґанін та Нікіта С. Хрущов, які в листопаді минулого року відвідували Індію. Воррен їде до Індії в характері не політика, тільки головного судді ЗДА, але і Президент і Доллес вдоволені з його поїздки, бо вона причиниться до покращання взаємин між Індією та ЗДА. Подробиці про цю поїздку оголосить пізніши індійський уряд. Воррен був місяць на відпочинку в Швайцарії, звідки приїжджає до Ню Йорку. В серпні він відлетить до Індії. Неру не міг прибути до ЗДА, як це було пляновано в 1955 і 1956 роках тому, що цьому перешкодили дві недуги Айзенгавера.

Донедавній міністер обвинувачує прем'єра Неру у протиконституційних діях

Ню Делі. — Прем'єр Індії Неру прийняв у вівторок 24 липня резиґнацію Чінтамана Дешмука із становища міністра фінансів в індійському уряді. Водночас із цим Неру, який є не тільки прем'єром, але й міністром закордонних справ і головою комісії атомової енергії та комісії плянування, перейняв виконування обов'язків міністра фінансів. На другий день після своєї резиґнації Чінтаман Дешмук, якого вважають прихильником Заходу, виступив із заявою, в якій обвинуватив Неру в протиконституційних діях і в самовільних рішеннях. Причиною резиґнації Дешмука було рішення Неру проголосити Бомбай, який є столицею м а г а р а ш тріяні (27-мільйоновий народ в Індії з окремою мовою й з історичними традиціями) містом, підлеглим федеральній адміністрації. Проти такого рішення виступив Дешмук, який є теж магараштріяном, й інші члени уряду. Але, не зважаючи на опозицію і не беручи до уваги її арґументів, Неру проголосив своє рішення в справі Бомбаю, як рішення уряду. Крім того Дешмук вимагав докладного розгляду справи заворушень в Бомбаю, які відбулися в січні ц. р. і під час яких згинуло від куль поліції 76 осіб.

НАССЕР ПРОГОЛОСИВ НАЦІОНАЛІЗАЦІЮ СУЕЗЬКОГО КАНАЛУ

У ВІДПЛАТУ ЗА ВІДМОВУ ПОЗИЧКИ НА БУДОВУ АСВАНСЬКОЇ ГРЕБЛІ ЄГИПЕТСЬКИЙ УРЯД ПЕРЕЙНЯВ ПІД ПОВНУ КОНТРОЛЮ СУЕЗЬКИЙ КАНАЛ І ХОЧЕ БУДУВАТИ ГРЕБЛЮ З ПРИБУТКІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗА ПЕРЕЇЗД КАНАЛУ.

Александрія. — Виступаючи із великою політичною промовою в Александрії, єгипетський президент Нассер заявив, що єгипетський уряд вирішив націоналізувати Суезький Канал і все майно міжнародної компанії, в руках якої находиться керівництво справами цього Каналу. Водночас із цим Нассер подав до відома, що єгипетська поліція одержала наказ окупувати всі бюра Міжнародної Суезької Компанії в Каїро, Ізраїлі, Порт Сайді і Суезі і перейняти повну контролю над її діяльністю. Річні прибутки з Суезького Каналу, що їх Нассер оцінює на 100,000.000 долярів, мають бути вжиті, згідно з його заявою, на будову Асванської греблі. Таким чином, як заявив Нассер, Єгипет обійдеться без допомоги ЗДА і Великої Британії, які обіцюючи дати позичку на будову греблі в Асвані, вимагали різних ґарантій, які узалежнювали Єгипет не тільки економічно, але й політично. Декрет про націоналізацію Міжнародної Суезької Компанії опубліковано в офіційній єгипетській газеті і він обов'язує з днем його проголошення. Згідно з цим декретом майно компанії переходить на власність єгипетської держави, теперішнє її управління буде зліквідоване і власники акцій одержать відшкодування у висоті їх біржевої вартости. Суезька компанія підлягатиме єгипетському м і н і с т ерству торгівлі і дотеперішнє майно компанії в Єгипті і закордоном буде заморожене і ніхто не буде мати права диспонувати ним без згоди єгипетського уряду. Вартість однієї акції Міжнародної Суезької Компанії, згідно з нотуванням на паризькій біржі, виносить сьогодні 262.85 долярів; вартість усіх акцій оцінюють на 210,-000,000 долярів. Вістка про націоналізацію Суезького Каналу єгипетським урядом була великою несподіванкою для британських та американських урядів. Негайно після одержання повідомлення про промову Нассера британський прем'єр Іден скликав нараду британських, американських і французьких представників, щоб обміркувати спільно ситуацію й евентуальні протизаходи.

Американські комуністи підчинилися „генеральній лінії" Москви

Ню Йорк. — Комуністична партія Америки, хоч і трохи спізнено, пішла за прикладом інших комуністичних партій Заходу, визнаючи свої помилки і приймаючи „генеральну лінію" накинену компартіям Заходу із Москви. В комунікаті, прийнятім дня 19-го липня ц. р. й опублікованім дня 25 липня, Крайовий Комітет комуністичної партії Америки „прийняв до відома" і „визнав правильною" політику совєтського комуністичної партії Совєтського Союзу, зокрема в напрямку розвінчування Сталіна. Спізнилися американські комуністи із своїм комунікатом на яких два тижні, бо французька й італійська комуністичні партії прийняли московську „генеральну лінію" ще в перших днях липня, негайно після опублікування резолюції Центрального Комітету Комуністичної партії СС з дня 30-го червня ц. р. Хоч комунікат крайового Комітету зредаґований дуже обережно і в підданчому дусі до Москви, все ж таки американські комуністи висловили в нім конечність розгляду і дискусії над деякими явищами звироднення совєтського бюрократизму і „подій у сфері жидівських культурних інституцій та їхніх провідних кіл", (такими делікатними словами визначають американські комуністи брутальні факти совєтського антисемітизму: ліквідацію культурних жидівських установ і винищення провідних жидівських діячів). Водночас із цим американські комуністи назвали в своїм комунікаті московську резолюцію з 30 червня ц. р. „переконливим документом" і „найціннішим та найважливішим причинком", який допоможе вдержати „інтернаціональну солідарність" комуністичних партій.

Ситуація жидів у Польщі і в Чехословаччині малощо краща, як в Совєтському Союзі

Ню Йорк. — Два американських рабіни, Герold Г. Ґордон й Ізраель А. Мовшовіц, відбувши п'ятиденну поїздку по Польщі і Чехословаччині, заявили після свого повороту до ЗДА, що ситуація їхніх жидівських одновірців у згаданих країнах малощо краща, як в Совєтському Союзі. В Чехословаччині, де з 350.000 жидів залишилося сьогодні тільки 18.-000, рабіни, як і священики інших віровизнань, є оплачувані урядом і в урядових школах тільки дві години на тиждень присвячені навчанню релігії. В Польщі, де з трьох мільйонів залишилося тільки 50.000 жидів, єдиним, чим можуть жиди похвалитися, є історичне товариство, яке має в своїм посіданні дуже цінні рукописи. У Варшаві живе сьогодні тільки 6.000 жидів (до війни їх було 300.-000) і вони мають можливість користати із свого жидівського театру. В Любліні існує тільки одна жидівська синаґоґа і то в дуже поганому приміщенні.

В СВІТІ

● **Міністер закордонних справ** ізраїльської держави Ґольда Маєрсон змінила своє прізвище на Маєр Зробила це за спонукою ізраїльського прем'єра Давида Бен - Ґуріона, який вимагає, щоб всі члени уряду, амбасадори і посли, як теж офіцери прибирали гебрейські прізвища. Попередник Ґольди Маєр, ізраїльський міністер закордон. справ Моше Шаретт називався насправді Шерток.

● **Делеґація Верховного Совєту**, відбувши 2-тижневу поїздку по великій Британії, виїхала в середу 24 липня до СССР. Провідниця цієї делеґації „товаришка" Єкатеріна Фурцева заявила, що вона задоволена з відвідин і що їй дуже подобалися британські універсальні крамниці.

● **Центральний комітет** совєтського комсомолу звернувся до Британського Національного Союзу Студентів з пропозицією вислати на Сибір для праці при збиранні врожаю 60 британських студентів. Вони мали б заплатити за себе тільки кошти дороги, а за свою працю одержали б таку заробітну платню, як її одержують комсомольські „добровольці" на сибірських землях.

● **Савді - арабський уряд** звернувся до ЗДА з вимогою заплатити 50 мільйонів долярів готівкою або військовим виряддом за поновлення права на користування летунської бази, збудованої а м е р и к а н ц ями в Драгран під час другої світової війни. Договір в справі користування цією базою втратив дійсність дня 18 червня ц. р. ЗДА відмовляються платити вимагану суму, бо існування цієї бази дає і так багато матеріяльних користей цілій Савді Арабії.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Acepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВИСТУП СТАССЕНА

Напруженою атмосферою теперішнього передвиборчого часу потряс в останніх днях виступ Геролда Стассена, відомого республіканського діяча і члена уряду президента Айзенгавера в характері спеціяльного дорадника у справах роззброєння. Стассен, як відомо, останнього понеділка виступив із рекомендацією, щоб Республіканська партія зняла кандидатуру Ричарда Ніксона на віце-президента, ставлячи на його місце кандидатуру массачусетського губернатора Кристієна Гертера.

Виступ Стассена був більше, ніж сенсацією і несподіванкою для всіх, республіканців і демократів. Свою пропозицію мотивував Стассен тим, що кандидатура Гертера принесла б Айзенгаверові і республіканцям на шість відсотків більше голосів і запевнила б їм перемогу не тільки в президентських, але й конгресових виборах.

Очевидно, що історія американської демократії багата на такі й подібні виступи, а проте цей виступ Стассена заслуговує на окрему увагу саме як приклад демократії та вільної американської системи. Заслуговує цей виступ на увагу зокрема для нас, українців, і в порівнянні з можливостями розвитку після евентуального такого випадку серед українців.

Це вже не від сьогодні відомо, що поновна кандидатура віце-президента Ніксона натрапляє на всілякі застереження збоку не самих республіканських лідерів, а головно з уваги на два останні випадки занедужання президента Айзенгавера. Ці бо випадки пригадали й підкреслили народові евентуальність, що віце-президент може в обставинах втратити своє „віце" і стати президентом країни, як це вже не раз було, в останньому з віце-президентом Труманом, що став президентом після смерти Рузвелта майже на початку його четвертої каденції.

Все ж таки віце- президент Ніксон має велику популярність, його авторитет дуже збільшився за останні три роки його урядування, зокрема під час недуги президента Айзенгавера, і Айзенгавер сам, повідомляючи про своє рішення кандидувати вдруге, заявив виразно, що він був би „дуже радий" мати за партнера у виборах і уряді Ричарда Ніксона.

У зв'язку з цим виступом варто відмітити такі характеристичні явища в дальшому розвитку. Стассена за його виступ не викинено ані з партії, ані навіть не названо будьяким „твердшим" словом. Президент Айзенгавер не усунув його з уряду і навіть не закликав до порядку. Що більше, через два дні після того виступу можна було бачити на фотографіях і в телевізійних передачах, як Стассен і Ніксон, усміхнені й в найбільшій, виходило б, дружбі очікували і вітали президента Айзенгавера, коли він вернувся до столиці з Панамської конференції.

Суперечність щодо кандидатури Ніксона чи Гертера ще й досі не полагоджена, хоч Стассена називають тепер „найбільш осамітненою людиною" у Вашингтоні. Його виступом, очевидно, найбільше зайнявся голова Крайового Комітету Республіканської партії Лінард Голл, що підтримує кандидатуру Ніксона. Пішли в рух телефони, і названий Стассеном протикандидат Ніксона, губернатор Гертер, вже наступного дня заявив, що він „буде радий" видвигнути і піддержати на недалекій вже Республіканській конвенції кандидатуру Ніксона. Виступу Стассена не піддержав ані один видніший республіканський діяч, ані один республіканський законодавець. А проте, Стассен і далі обстоює свою пропозицію і твердить, що обстоюватиме її, хібащо президент Айзенгавер цілком виразно й недвозначно заявить, що він воліє кандидатуру Ніксона, ніж будь-якого іншого кандидата.

Цікава була у цій справі реакція американської публіки і преси. Більшість голосів зводилась приблизно до того, що Стассен вихопився „як Пилип з конопель", не перевіривши раніше всіх можливостей і наслідків такого виступу. Але рівночасно загал признає і оцінює щирість того виступу і навіть його користь, уже в тому, що обговорювану досі „на маргінесі" справу кандидатури Ніксона поставлено ясно і виразно на порядок дня. Що більше, виступ Стассена зактуалізував взагалі справу кандидатур на віце-президента, зокрема права виборців домагатися, щоб також і про кандидатів на віце-президента їм більше говорили і дали нагоду говорити. Тим то, навіть дуже дисонансовий виступ Стассена робить поважну прислугу і обидвом партіям і загалові.

РЕЖИМ ЖАНДАРМІВ І БЮРОКРАТІВ ЛИШАЄТЬСЯ НЕЗМІННИМ

Відхід комуністичного диктатора Угорщини Матіяша Ракоші, що формально займав посаду першого секретаря комуністичної партії Угорщини і члена політбюра цієї партії, і прихід на його місце Ерна, чи пак Ернста Геро, дотеперішнього першого заступника прем'єра угорського комуністичного уряду, не визначає по суті ніяких змін у „режимі жандармів і бюрократів", як названо уряд московських ставленців на Угорщині на одному із зібрань клюбу молоді ім. Петофі в Будапешті.

Різниться Ракоші від Ерна Гера хіба тільки своїм зовнішнім виглядом: Матіяш нагадує справді і виправдує надане йому прізвисько „картопляної голови", Геро — худорлявий партійний фанатик, що його дехто пробує називати аскетом.

Але на цьому вся різниця й кінчиться. В усьому іншому вони обидва, як кажуть українці, „одним миром мазані". І Ракоші і Геро були близькими співробітниками ославленого Белі Куна, комуністичного ката Угорщини, зліквідованого через непорозуміння зі Сталіним. Ні один, ні другий, як і Беля Кун, не можуть похвалитися робітничим походженням, бо й Ракоші і Геро, що його справжнє прізвище Зінгер, вийшли з купецьких жидівських родин. Обидва були відданими комуністами між двома війнами й обидва були ув'язнювані й переслідувані. Звільнені, подалися негайно під опіку Москви і стали фанатичними і вірними агентами Комінтерну, а згодом безоглядними виконавцями доручень та забаганок Сталіна. Обидва після окупації Угорщини совєтськими військами були настановлені Сталіним, як московські намісники Угорщини, один — в ролі заступника прем'єра і ген. секретаря компартії, другий в ролі члена політбюра і міністра комунікації.

Обидва, і Ракоші і Геро, є прихильниками й здійснювачами безоглядної ліквідації всіх зовнішніх і внутрішньопартійних „противників", чи, як це на комуністичному жарґоні зветься „ворогів народу". Ракоші був тим, хто залізною рукою з допомогою терору і переслідувань намагався зробити з Угорщини „країну заліза і сталі" і не завагався посилати на шибеницю своїх співпартійників і таких видатних комуністів, як Ляшльо Райк, що їх треба тепер реабілітувати. Так само й Геро був тим, хто відіграв головну ролю в боротьбі з Католицькою Церквою і в засуді кардинала Міндсенті, а потому в переслідуванні угорських жидів і в насильному стримуванні їх від еміґрації. Змінивши Матіяша Ракоші на становищі генсека угорської компартії, Геро негайно задеклярував себе прихильником „політики залізної руки", обіцяючи стосування „залізної дисципліни в партії" і „безоглядну боротьбу з усіма диверсантами". Не забув при тому пригадати, що хоч Угорщина має багато ворогів, але... Познаня в Угорщині не буде.

Обидва, і Ракоші і Геро, були завзятими противниками Тіта, й обох їх осуджувала ще недавно югославська преса у зв'язку із виявами опозиції до встановленого ними режиму жандармів і бюрократів. Немає великого значення факт, що сьогодні Ракоші, резигнуючи через Тіта із свого становища, кається за своє „помилково" вороже ставлення до Тіта та Югославії, і що Геро, перейнявши становище Ракоші, висловлює свій жаль з приводу зліквідованого вже „непорозуміння" з Югославією і обіцяє проводити політику дружби у відношенні до Тіта. Можливо, що на деякий час відставка Ракоші задовольнить Тіта, але треба сумніватися, щоб Тіто забув про вороже ставлення до нього збоку Геро.

Змін у проводі угорських комуністів не можна насправді назвати ніякими змінами, бо ж відбулася тут тільки виміна фігурок в одному із сателітних лялькових театрів. Ця „виміна" доказує тільки ще раз дуже яскраво всю рабську залежність „народних демократій" і їх „робітничих" партій від Москви. Скаже Москва хвалити, вони хвалять, скаже вішати, вони вішають, звелить реабілітувати повішених, вони реабілітують, скаже каятися і вони негайно стають на струнко і визнають не тільки „вольні й невольні" помилки, але навіть і те, чого вони не робили. Скаже їм Москва вкінці відійти, вони не тільки слухняно і покірно, але й обвинувачуючи себе в усіх помилках, відходять, особливо ж тоді, коли до їхньої країни прибуде з Москви з відповідними „арґументами" якийсь Суслов, член всесильного секретаріяту всесоюзної компартії, оператор і акушер до всіх породових і непородових болів в підлеглих Москві компартіях.

Заміна Ракоші Гером свідчить тільки про одно: як і у випадку Болгарії чи в випадку Польщі, де на місце старого і прислаблого Берута (кажуть, замордованого з наказу Хрущова) настановлено Охаба, всюди Москва не злагіднює, але посилює свій режим, видвигаючи в свої намісники людей молодших, енерґійніших і безоглядніших, прихильників політики залізної руки. А це в ніякому випадку про якийсь зворот Москви до примирення і коекзистенції і про відмову московських комуністів від здійснювання світової революції — не свідчить.

Ярослав Курдидик

„ОФЕНЗИВНИЙ СПОСІБ ДУМАННЯ І ДІЯННЯ"

„Дефензива не виграє війни". Такий був заголовок надзвичайно популярної книжки, виданої на початку 1942 року, у якій відомий з часів останньої війни воєнно-політичний коментатор, полк. В. Ф. Кернен, намагався проломити в ЗДА дуже популярне тоді уявлення, що сила ЗДА полягає не в самій тільки їхній дефензиві. Мабуть, ніхто так докладно не з'ясував американцям на прикладах історичного минулого, що війна — це щось більше, як сама симпозія оборонних засобів, і що ЗДА мусять, хоч би для власного збереження, перейняти ініціятиву, бо ініціятива є завжди в руках того, хто наступає і атакує.

ЗДА, що ще перебували у той час під впливом доктрини Монро (яка зводилася приблизно до формули, що Америка повинна цікавитися тільки тим, що діється на її континенті, а те, що проходить „за морями", це, мовляв, не її діло), важко було всебічно зрозуміти, що в модерній війні передання ініціятиви в руки ворогові не тільки поширює можливості у його діях, але й звужує водночас усі засоби оборони нападеного.

Війна в ЗДА під сучасну пору — це ще більш непопулярна справа, як була вона тоді, коли появилася ця книжка полк. Кернена, хоч положення не таке може пекуче, як було зараз після нападу Японії на Перл Гарбор. Одне є хіба спільне в положенні тодішньому й теперішньому — у той грізний для Америки момент, так само й тепер, дуже важко впливати на те, щоб бодай провідні й відповідальні американські кола переставилися з „дефензивного" на „офензивний" спосіб думання, згідно з яким перемога у модерній війні може бути запевнена лише тоді, коли будуть знищені не тільки під'їздна сила ворога, але також і його „серце", тобто його континентальна продукційно-потенційна сила та його моральний спротив.

Коли перечитувати уважно американську пресу, в якій різні коментатори викладають свої думки про те, як найкраще зарадити ЗДА у теперішньому скомплікованому політичному положенню, то іноді складається враження, що висловлюють ці думки не фахівці, а філософи-софісти, які придумують формули врятування вільного світу та його цивілізації, але „якось так", щоб при цьому якнайменше рискувати, щоб за всяку ціну обминути небезпеку — і перейти з оборони в наступ. І тому тим більше стають актуальними слова полк. Кернена сьогодні, які він вклав у таку думку: „Ми не можемо задовольнятися ростом самої тільки продукції і робити з цього висновок, що вона збільшить нашу оборонну силу. Ні, цього замало для оборони нашої країни. Ми мусимо застосувати в першу чергу нашу „п'яту формулу" — свободу воювати. Її треба вжити для того, щоб нею оборонити чотири інших наших свободи"...

У зв'язку з цим мимохіть насувається відоме прислів'я, що народи мають такий політичний провід, на який вони заслуговують, і таку мілітарну силу, яку вміють зорганізувати і втримати. Бо ж і логічно, колі якомусь народові не з'ясувати його дійсного положення і не вказувати, як відбивати й поборювати воюючу комуністичну догму, що встигла заволодіти вже половиною світу і завела таку колоніяльну тиранію, що вільним ще людям вона може видаватися кошмаром, — то нічого в тому не має дивного, що такий нарід починає легковажити собі загрозу, яка звисає над його країною. Один з кращих американських журналістів, Ліпмен, пише з цього приводу: „У зв'язку з подіями, що відбулися протягом останніх двох років в американській закордонній політиці, навіть найбільші опортуністи у ЗДА мусять зрозуміти, що нам залишається у відношенні до СССР тільки — піти з ними на коекзистенцію. Це означає дати змогу СССР розкласти решту вільного світу так, що він перетвориться у його колоніяльну посілість. Щоб уникнути цього, нам залишається ще один вихід — розбудувати чимскоріше нашу мілітарну силу так, щоб, встрянувши у запобіжну війну, вийти з неї певними переможцями".

Так починають „білі круки" проломлювати перший лід. Але все ще не розвивається і не популяризується найважливішого під сучасний момент питання — коли-то ЗДА будуть готовими настільки, щоб розпочати наступ так, як це робить їх найбільший ворог.

Адже останнє повстання в Польщі вказує на те, що навіть у комуністичній тюрмі народів жевріють ще вогні, які кожної хвилини готові спалахнути у велику пожежу. І ось тут найважливіше — підтримувати й підсилювати жевріння тих вогнів приборканої хвилево вольности, що, розпорошені по всьому світі, чекають на той момент, який таки врешті прийде.

Коли ж, однак, внаслідок політичних ходів незрозумілих ширшому загалові, справу визволення народів відсунеться, тоді почнуть розвіюватись їхні надії, а далі прийде збайдужіння і зневіра у вільний світ, що є, мовляв, нездібний перейняти ініціятиву і таким робом змінити диявольський правопорядок.

Коли Ви вважаєте себе політичним еміґрантом — амбасадором України, та знаєте про великий вклад Українського Народного Союзу в змаганнях за права України та українців, Ви напевно свідомі обов'язку бути членом цієї організації.

НАЦІОНАЛЬНІ ПАРТІЙНІ КОНВЕНЦІЇ

124 роки минуло від того часу, коли вперше з'явилась думка скликати крайову політичну конвенцію, чи мітинг для обрання кандидатів на найвищі виборні позиції в З'єдинених Державах — президента і віце-президента.

Перша конвенція відбулась у Балтиморі, Мериленд, коли Демократична партія одноголосно обрала Ендрю Джексона на другу каденцію, як президента, а Мартина Ван Бурена, як кандидата на віце-президента. Тоді в ЗДА було 13,000.000 населення.

В 1952 р. демократи і республіканці зібрались у Шикаго, щоб визначити своїх кандидатів. Вирішено, що демократи відкриють свою конвенцію 13 серпня 1956 р. в Шикаго, а республіканці 20 серпня в Сан Франсіско.

З багатьох поглядів система конвенцій є унікальна. Вона не претендує на обов'язкове виконання її постанов; фінансує її здебільшого сама партія, але кожне місто, де відбувається конвенція, вважає за честь бути господарем і оплатити видатки за цей привілей. Найголовніша і найперша мета конвенції — обрати кандидата партії і одночасно використати нагоду випробувати свої політичні сили у всенаціональному мірилі.

Небагато є таких барвистих і драматичних видовищ, як конвенції головних партій. Звичайно вони відбуваються у величезних залях, прикрашених прапорами, портретами і т. п. Присутніх на них осіб звичайно буває від десяти до п'ятнадцяти тисяч. Мабуть, чи не найяскравіша характеристика крайової конвенції — це галас і зовнішнє враження безладдя.

Після того, як предсідник відкриє наради конвенції, читається молитву, а далі співають національний гимн. Предсідника зборів обирають на рекомендацію членів партійного Крайового Комітету.

Після ділової частини, доповіді комітету, вичерпання порядку денного конвенції, починається найголовніша частина: читання партійної плятформи, тобто публічної проклямації партійних принципів і цілей. Таким чином виборці під час виборів знатимуть принципи кожної партії, її пляни в національних та міжнародних справах.

Вислухавши та схваливши програму партії, конвенція приступає до визначення кандидатів на президента і віцепрезидента ЗДА.

Після номінації кандидатів починається голосування. Голосування йде в альфабетному порядку. Якщо жадний кандидат не одержить більшости голосів, заряджують переголосування, аж поки якийсь кандидат не дістане виразної більшости. Конвенція звичайно намагається провести кандидата партії одноголосно, щоб довести гармонію в партії, яка підтримує переможця.

Кандидата на віце-президента звичайно обирають провідники партії після консультацій з кандидатом на президента. Кандидатура віце-президента мусить бути погоджена і з кандидатом на президента і з партією, бо вони обидва, і президент і віце-президент, обираються одночасно. Конвенція ратифікує обрання кандидата на віце-президента.

Наприкінці конвенції обговорюють різні дрібні процесуальні справи, і збори закриваються до наступного виборчого року.

Заг. Рада

ПУСТА БАЛАКАНИНА І БЕЗВИБОРНІ ВИБОРИ

Як подає „Вільний Український Робітник" (ч. 5 за травень 1956), в днях 10—11 квітня 1956 р. відбулася в Києві IV Українська республіканська конференція професійних спілок. ЦК КПУ і Рада Міністрів УССР в своєму привітанні для конференції дуже влучно окреслили завдання комуністичних професійних спілок на Україні:

„Найважливіше і найголовніше завдання профспілок полягає у вихованні в широких масах трудящих комуністичного ставлення до праці і суспільної власности, зміцнення трудової дисципліни, підвищення продуктивности праці, як вирішальної умови перемоги комунізму..."

Порядок денний конференції охоплював: 1. Звіт про роботу Української республіканської ради професійних спілок (голова К. Ф. Москалець); 2. Звіт Ревізійної комісії (М. Б. Мавровський); 3. Вибори Української республіканської ради професійних спілок і ревізійної комісії.

Як відомо, остання, Третя Українська республіканська конференція професійних спілок, відбулася в Києві два роки тому, 1—3 квітня 1954 року. За цей час, як це було згадано на 4-ій Конференції, прийнято в члени професійних спілок на Україні більше одного мільйона робітників і службовців і створено більше ніж 20.000 нових профспілкових організацій. Під час XIX З'їзду КПУ, що відбувся 17—21 січня 1956 р., подано було число членів професійних спілок на Україні на 7 мільйонів.

„Профспілки республіки, — згідно з „Радянською Україною" з 12. 4. 1956 р., мають зараз 1947 клюбів, будинків і палаців культури, понад 24.000 червоних кутків. У різних гуртках художньої самодіяльности бере участь більше як 1½ мільйона людей. Щороку на культурномасову роботу профспілки витрачають понад 100 мільйонів карбованців."

Однак, що за цими числами криється, можна було помітити також на конференції, бо, згідно з директивами, допущено було трохи критики, щоб дехто наївний повірив, що дійсно може стати трохи легше жити. Виноградов, голова республіканського комітету профспілки робітників і службовців сільського господарства і заготівель, критикував Раду профспілок за по-

(Закінчення на стор. 3-ій)

НАУКОВЕ Т-ВО ІМ. ШЕВЧЕНКА

У СТОРІЧЧЯ НАРОДИН ІВАНА ФРАНКА

Збірник праць і статтей, приготованих на Наукову Конференцію 12 і 13-го травня 1956.

(41)

Василь Мудрий

ІВАН ФРАНКО ЯК ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

Вибори в цій окрузі відбулися 22 червня 1898 р. Противником Франка був тернопільський повітовий лікар д-р Омелян Гладишовський, т. зв. старорусин, якого підтримувала тодішня польська адміністрація. Вислід виборів був такий, що І. Франко дістав 256 голосів, а його противник д-р Омелян Гладишовський 266 голосів. Цей останній став послом, а Франко перепав, хоч при справедливих виборах він повинен був дістати 325 голосів. Українські виборці внесли карні донесення до прокуратури на виборчі комісії в Тернополі та Скалаті за надужиття (фальшування).

Ця доба незвичайно рухливої, повної посвяти праці та глибоких потрясень у житті Івана Франка завершилась восени 1898 р. ювілеєм 25-ліття його літературної праці. Ювілей випав величаво. Ініціятором та організатором цього свята була направду тодішня академічна молодь і Радикальна партія, що вважала його своїм провідним членом і до того основником, хоч він ніколи її формально не очолював. Ювілей зробив незвичайно добре враження на Франка і додав йому нової енерґії на дальший життєвий і творчий шлях. Незвичайно цінною була його промова на цьому ювілею. Не подаю навіть цитат з неї, бо вона появилась в цілості в збірнику НТШ, виданому з нагоди 100-ліття народин Франка (Ню Йорк, 1956). На святі промовляли Володимир Гнатюк, Михайло Грушевський, соймовий посол Перемиської землі Степан Новаківський, від жіноцтва Наталія Кобринська, від студентської (академічної) молоді Гриць Гарматій. Закінчив листу промовців давній товариш і друг Франка Іван Павлик.

Зараз же після відсвяткування ювілею Івана Франка почалось у Львові інше свято. Були це столітні роковини відродження українського письменства. Святкування почалось виставою „Наталки Полтавки" Івана Котляревського. Перед самою виставою був виведений святочний пролог до неї п. н. „Великі Роковини" пера Івана Франка. Як на ювілею з нагоди 25-ліття літературної праці Франко був піднесений на дусі та збагачений припливом нової енерґії, то на ювілею століття українського письменства той же Іван Франко мусів переживати інтенсивно тріюмф свого духа над тисячами своїх співнаціоналів з усіх суспільних верств і станів, що були учасниками того вечера, в якому „Великі Роковини" підіймали їх до висот патріотичної екстази. Це був тріюмф та перемога і над усіми, передовсім життєвими тодішніми прикрощами та упередженнями, що ще покутували в деяких противників Франка.

IV.

По всяких святах і святкуваннях приходять сірі будні. Так і для Франка вони прийшли, ці сірі та турботні дні. Вони не ослабили, але скріпили його поетичну творчість, та проте внесли деякі несподіванки в дотеперішню його громадську та політичну працю і зокрема завдали поважні удари Радикальній партії. Вже від вересня 1896 р. почали у Радикальній партії проявлятись тенденції, щоб надати їй соціял-демократичного характеру, але це тодішнім марксистам не вдалось. Дня 7 травня 1899 р. з самої управи партії вийшла пропозиція, щоб Радикальна партія перейшла в соціял-демократичний табір. На зборах партії 21 травня 1899 р. над цією пропозицією учасники перейшли просто до порядку денного. Деякі члени як Роман Яросевич і Михайло Новаківський заявили, що виступають з Радикальної партії, бо вони соціял-демократи. Аж 18 вересня 1899 р. відбувся перший з'їзд соціял-демократів, що були членами Радикальної партії; на цьому з'їзді вони й заснували Українську Соціял-Демократичну партію. До її управи ввійшли: Микола Ганкевич, Семен Вітик, Михайло Новаківський і Роман Яросевич. До соціял-демократів перейшов і Яцко Остапчук із Збаражчини.

Іван Франко жалував за ними як за добрими організаторами й аґітаторами. Франко був тоді в своїй політичній еволюції вже дуже далеким від соціял-демократії. А ця еволюція прийшла і на підставі прикрого та коштовного під моральним оглядом досвіду.

Від кінця 1897 р. він уже працював у Науковому Т-ві ім. Шевченка, в його „Записках" і в „Літературно-Науковому Віснику". Вже тоді почали в ньому назрівати ідеї деяких великих творів, як ось геніяльного твору „Мойсей", якого він викінчив у формі поеми в 1904 р., а в 1905 р. видав друком. Ця поема є своєрідною символікою власного Франкового життя, що видно недвозначно з заспіву до неї. Якщо не було б всіх важких переживань Франка, що випливали з його громадської праці, не було б і „Мойсея". Так само не було б „Мойсея" й тоді, якби Франко був не еволюціонував від соціялізму до чисто національних демократичних позицій, що давали йому міць та силу до такої творчости в українському національному дусі, як вступ до „Мойсея".

У 1899 р. сталася ще одна подія, яка заважила в дальшому житті Франка і зокрема Радикальної партії. Дня 26 грудня 1899 року засновано у Львові Українську Національно-Демократичну партію. Підготова до її заснування тривала кілька місяців. А основниками її були: бувші члени Радикальної партії, представники народовецького т-ва „Народна Рада" і група громадян, що не належала досі до жадної української політичної групи. Від „Народної Ради" були: Юліян Романчук, Олександер Борковський, Евген Озаркевич, Олександер Стефанович, Олександер Темницький, Василь Нагірний і Іван Белей; представники львівської української громади: Вячеслав Будзиновський (б. радикал), Михайло Грушевський (безпартійний), Кость Левицький (народовець), Евген Левицький (б. радикал), Володимир Охримович (б. радикал), Д. Савчак, Іван Франко (б. радикал). Ця нова партія мала „порушити до глибини всю масу нашого народу і широким руслом котити народню струю до одної спільної мети".

РАЮЮ НА ГОРІ...
(З книги „Оаза")

Раюю на горі —
як на парнасі!
Внизу бринить
Великий океан.
І голі скелі,
на прибої ласі,
Дарують водам
радісний пеан.

Ні бур, ні хмар —
сама блакить нестримна!
Димує Торо,
ніби Чатирдаг,
Та любе сонце
розсипає гимни
На предкозначних
і дзвінких ладах.

Навіщо ж туга,
скорбний чоловіче?
Твій вік, як день,
безжурно проминє
На цій землі,
де квіття мальовниче,
Де кожна мить —
як щастя неземне.

Та він, душею дивний,
мимоволі
В гарячім пориві
тяжких зусиль
З-над сосон чує
рідний шум тополі,
А знизу — плескіт
чорноморських хвиль.

ЯР СЛАВУТИЧ

НОВОПРИБУВАЮЧІ ПОТРЕБУЮТЬ НАШОЇ ПОМОЧІ

Акція переселення увійшла у нову стадію. Саме тепер йдуть посилені транспорти, що привозять кораблями і літаками нових поселенців, які дістали змогу жити у ЗДА на основі закону РРА-1953 і за допомогою нашої допомогово-переселенчої установи ЗУАД Комітету.

ЗУАД Комітет вислав дотепер близько дві і пів тисячі ашурансів. В тому числі є понад шістсот анонімних ашурансів, значить тих, що їх підписали наші американські громадяни з громадського обов'язку для незнаного їм аплікanta. Коли у випадках переселення родин ЗУАДК має меншу відповідальність, бо новоприбуваючі знаходять допомогу на перші дні від своїх рідних, чи приятелів, тоді у випадках переселення анонімних аплікантів вся відповідальність спадає на ЗУАДК. Ця відповідальність — це важливі проблеми щоденного життя, що їх ЗУАДК без загальної співпраці не може подолати. Новоприбуваючим на анонімні ашуранси треба зразу з хвилиною вступлення на американськуе землю дати приміщення, нагодувати їх, допомогти їм піднайти працю і влаштуватись.

В загальному анонімні аплікакти спрямовуються на Филаделфію, де працює головна канцелярія ЗУАДК і де при співпраці нашої громади і Відділу ЗУАДК ч. 1. вдалось досі примістити, прийняти і допомогти влаштувати новоприбуваючих. Але цих новоприбуваючих все більше і сама Филаделфія не зможе виконати цієї великої праці. Вже зголосились інші наші громади, як Гартфорд, Рачестер, Шикаґо і інші. Але треба таки, щоб кожна громада, де живуть українці, станула до співпраці в цій акції прийняття новоприбуваючих наших поселенців. Треба, щоб все наше суспільство у ЗДА співділяло в цій громадській акції. Про що йде? Йде про те, щоб громади зголосили свою готовість прийняти одну, дві, чи кілька новоприбуваючих родин на анонімні ашуранси ЗУАДКомітету, це значить підшукали для них приміщення і допомогли влаштуватись на працю. Є громади, де легше за працю, як наприклад у Филаделфії є де кращі можливості влаштуватись новоприбуваючим. Тому треба, щоб ці громадил стали до співпраці з нами.

Зголошення просимо слати **негайно** на адресу:

United Ukrainian American Relief Committee
P. O. Box 1661, Phila. 5, Pa.

Справа дуже нагла, бо кожного дня прибувають нові родини, які не можуть чекати, аж надумаємось їм допомогти. Їх негайно треба відобрати від транспорту, дати приміщення, нагодувати і допомогти влаштуватись. В дотеперішній акції підписки анонімних ашурансів наша громада відгукнулась, чого вислідом є висилка кількох сотень **анонімних** ашурансів, які дозволять поселитись у цій нашій країні біля тисячі нових імігрантів. Цей шляхетний відрух треба підтримати тепер реальною дією, а саме треба прийняти тих новоприбулих на анонімні ашуранси ЗУАДКомітету. Тому наш гарячий заклик до всіх ромад, до всіх організацій і до всіх наших громадян і людей доброго серця:

Зголошуйте негайно готовість прийняти новоприбулі родини.

Зголошуйте можливості приміщення новоприбуваючих.

Золошуйте місця праці для нових імігрантів.

А при цьому просимо теж не забути, що акція переселення вимагає фондів. Пожертвуйте і Ви свій даток на благородну ціль **допомоги** ближньому негайно, саме тепер, коли цієї пожертви так дуже треба.

Віримо, що на цей заклик наш зголоситься бодай тисяча людей доброї волі з-поміж багатотисячної нашої української громади і ми зможемо з повною відповідальністю перевести цю нову стадію великої переселенчої акції.

Злучений Український Американський Допомоговий Комітет

З Української Преси

СОВЄТСЬКА УКРАЇНА В МІЖНАРОДНИХ ВЗАЄМИНАХ

„Український Самостійник" (Мюнхен) з 8 липня, помістив зміст докторської дисертації на паризькому університеті д-ра В. Маркуся п. н. „Совєтська Україна в міжнародних взаєминах і її статус у міжнародному праві в 1918—1923 рр." Починається та стаття основною тезою автора:

„Українська Совєтська Соціялістична Республіка (УССР) є нічим іншим, як українською державою зі совєтським режимом. В першому періоді існування УССР (1917—20 рр.) ішлось тільки про український совєтський уряд „де факто", що виконував свою владу на обмеженій території, до того, про уряд несталий, який був протиурядом українському національному правлінню УНР.

„Від літа 1920 р. совєти захопили владу на цілій території української республіки і на протязі трьох наступних років, тобто аж до створення СССР, на українській території діяв тільки один уряд УССР; українська держава від того часу в міжнародних взаєминах виступала як Українська Совєтська Соціялістична Республіка.

„Теперішній **юридичний** статус України, в міжнародньоправному аспекті, відмінний від того, який був до 1923 р.

„Але політична й правна еволюція країн східньої Европи по другій війні надала цьому статусові певної актуальности. Підкорення совєтами країн т. зв. народніх демократій, система договорів, що їх в'яже з СССР і між собою, і вкінці, суверенність формальна й поневолення фактичне, все це нагадує в багатьох відношеннях положення совєтської України між 1919 і 1923 рр.

„В самій же Україні після 1944 р. намітилася також цікава еволюція. Передання, принаймні часткове, зовнішніх компетенцій союзним республікам і вступлення кількох з-поміж них (України й Білорусі) в міжнароднє життя, привернули їм міжнародньоправну особовість.

„Але становище **тепер** є більш складним, як воно було до 1923 р., бо сьогодні Україна є членом ОН та її спеціялізованих організацій. Залишившись складовою частиною СССР, Україна стала одночасно підметом міжнароднього права".

УКРАЇНСЬКІ ДЕРЖАВНИЦЬКІ ПОЗИЦІЇ У ЗОВНІШНЬОМУ СВІТІ

„Український Самостійник" (Мюнхен), з 1 липня ц. р., у статті Лева Ребета „Наші державницькі позиції у зовнішньому світі", у субтитулі „Україна має право виступити з СССР", підкреслює формально - правну важливість УССР за конституцією СССР:

„. . . Наш державний статус зовсім ясний. В 1918 р. проголошено нашу самостійність, що була визнана багатьма державами, між іншим, теж большевицьким урядом у Москві. Ця держава була окупована в наслідок воєнної аґресії російських большевиків, ними зсовєтизована, а опісля включена, номінально все це як суверенна держава, в СССР.

Ця формальна суверенність України найсильніше підкреслена правом кожної союзної республіки свобідно виступити з союзу, зазначеним у совєтській конституції вже від 1923 р. Так звана сталінська конституція від 1936 р. цю засаду перейняла, і сімнадцятий параґраф конституції від 1936 р. — це наріжний камінь суверенности України з погляду позитивного права.

Для цілости справи не важливо, з яких мотивів російські большевики, рішучі і послідовні централісти та шовіністи, залишили теоретичну суверенність за поодинокими неросійськими націями. Так Сталін на XII партійному з'їзді в квітні 1923 р. мотивував, що національне питання слід розв'язати правильно, щоб Сходові (!), який являє собою важливі резерви революції, дати приклад і в цей спосіб скріпити довір'я цих резерв до СССР. В 1936 р., в часі обговорення нової конституції, Сталін мотивував залишення постанови про право виступу союзних республік із союзу більш обережним арґументом, мовляв, без цієї постанови буде порушена ідея добровільности цього союзу.

Хоч сімнадцяту статтю вписано в конституцію частково з пропаґандивних мотивів, а далі залишено її, щоб показати, що вступлення кожної республіки в склад СССР є нібито добровільне, проте ця постанова формально є правом, на яке можна раз-у-раз покликуватися. . . ."

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За совєтською пресою і радіом)

ФРАНКІВСЬКА ЮВІЛЕЙНА МЕДАЛЯ

Як подає „Радянська Україна", в ленінґрадській монетарні розпочали карбувати пропам'ятну бронзову медалю на відзначення сторіччя з дня народження Івана Франка. Медаля з одного боку матиме рельєфний портрет поета, а з другого боку — п'ятикутню совєтську зірку, що має символізувати „возз'єднання" Івана Франка з „великою російською культурою".

ПУСТА БАЛАКАНИНА І БЕЗВИБОРНІ ВИБОРИ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

малість „у вирішенні ряду питань. Так, вона проходить повз недостачі в медичній обслузі робітників МТС і радгоспів, повз великі недомагання в організації торгівлі на селі. . ."

Про порушування законодавства про працю говорив голова Київської обласної ради профспілок Попович. Він заявив: „Тут багато говорять про необхідність розвивати ініціятиву **профорганізацій**. Пора перейти від слів до діла. От, наприклад, Міністерство легкої промисловости УССР (міністер т. Пастушок) дало телеграми підприємствам з розпорядженням вжити понадстрокову роботу. Керівники Республіканської Ради *воліють „не сваритися з міністерством"* і не роблять ніяких заходів проти порушників законів про працю. Позицію невтральности займає передусім завідуючий виробничо-масовим відділом т. Жихарьов."

Дискусія, в якій взяло участь 28 осіб, „викрила" різні недостачі. Навіть стаття в „Труді" з 12. 4. 1956 р. має заголовок „Під знаком критики". Між дискутантами виступив також секретар ВЦСПС Шевченко. Видно було, що українські робітники мусять працювати скільки їм скажуть, бо закони про працю є тільки на папері, видно було, що, не зважаючи на різні палаци культури та всякі „червоні кутки", робітники не мають де жити і тиснуться в тісних кімнатах та гуртожитках. Про їхнє здоров'я під час праці мало дбають, медична опіка недостатня. За важко зароблені гроші нема чого купити, бо в магазинах бракує саме потрібних і добрих товарів.

Це все не є відкриття. Говорилося про ці речі на конференції, щоб викликати серед робітників враження, що про них дбають, чи хочуть *дбати, коли говорять про їхні* потреби і недостачі.

Найкращим доказом, що критика на IV Українській Республіканській конференції була пустою балаканиною, були вибори: перевибрано старих підганяйлів українських трудящих. Незмінні К. Ф. Москалець, голова і М. Ю. Жданов, секретар, й далі лишаються на чолі т. зв. Української **Республіканської** Ради Професійних Спілок, не зважаючи на всяку „критику".

● Дня 25 липня виїхав з Токіо то Москви міністер закордонних справ Японії Мамору Шіґеміцу, щоб почати там переговори з совєтським урядом в справі підписання мирного договору між СССР і Японією. За підписанням цього договору і за встановленням **безпосередніх** дипломатичних **взаємин** між обидвома країнами висловилися останнім часом навіть японські опозиційні партії.

ГОСПОДАРСЬКІ ВІСТІ

АМЕРИКАНСЬКІ РОБІТНИКИ ПОСЛУГОВУЮТЬСЯ 12,500 РОДІВ ЗНАРЯДДЯ

Рада Технологічного Поступу повідомляє, що в цій країні існує 12,500 родів знаряддя, якими послуговуються американські робітники. Найбільше видатків на знаряддя видають в нафтовій промисловості. В фармерській продукції видається два рази стільки на знаряддя для одного робітника, як у фабриках. Внаслідок збільшених видатків на знаряддя кожна нова американська ґенерація продукує два рази більше від попередньої.

8,600,000 ВЛАСНИКІВ ПАЇВ У ЗДА

Президент біржі в Ню Йорку Кейт Фанситон повідомляє, що тепер в цій країні число власників паїв виносить 8,630,000 осіб. Це число відноситься до публічних фірм, бо разом із приватними фірмами воно перевищає 10,000,000 осіб. В 1952 році число власників паїв виносило 6,490,000 осіб, в 1954 році — 7,500,000, а на початку 1956 року — 8,630,000 осіб. Дещо про власників паїв. Дві треті з них мають річні прибутки менші від 7,500 долярів. Жінки перевищають чоловіків і творять більшість між власниками паїв. В 1951 році пересічний вік власників паїв становить 51 рік, а тепер — 48 років. Пересічний прибуток власників паїв в 1951 році становив 7,100 долярів, а тепер — 6,200. В стейті Ню Йорк є 1,699,000 власників паїв, в Каліфорнії — 1,011,000, в Іллиной — 732,000.

АНГЛІЙСЬКІ БАНКІРИ ПОЗИЧАЮТЬ АРҐЕНТИНІ 84,000,000 ДОЛЯРІВ

Група визначних лондонських банкірів пропонує арґентинському урядові дати позичку в сумі 30,000,000 фунтів (84,000,000 долярів). Директор банку „Варінґ Брадерс" Джан Філлімор вже відвідав тимчавового арґентинського президента Арамбуру і віце - президента адмірала Рохаса та розмовляв із міністром фінансів Бляником. Цей лондонський банк утримує фінансові за'язки з Арґентиною від 100 років. Крім цього банку також і інші лондонські банки зацікавилися позичкою Арґентини.

„СІРИЙ ХОРТ" СКАРЖИТЬ „ДЖЕНЕРАЛ МОТОРС"

Автобусова корпорація „Сірий Хорт" купила в автовій фірмі „Дженерал Моторс" 1,000 автобусів за 53,000,000 долярів („Сірий Хорт" має коло 5,000 автобусів), але 570 з цих возів мають браки, і тому корпорація буде домагатися мільйонового відшкодування від „Дженерал Моторс". Департамент справедливости вніс **скаргу** проти „Дженерал Моторс", обвинувачуючи цю фірму в тому, що вона провинилася проти антитрестового закону, ставши монопольним продуцентом автобусів в цій країні.

АМЕРИКАНСЬКІ ЖІНКИ КУПУЮТЬ БІЛЬШЕ КАВИ

Панамериканське Бюро для справ кави повідомляє, що в першій половині цього року американські жінки купили на 15 відсотків більше кави, як в тому самому році попереднього року. В першому півріччі консумція кави в ЗДА становила 810,000,000 фунтів, з чого на перший квартал припало 420,000, а на другий тільки 390,000,000 фунтів, бо в тепліших місяцях американці п'ять трохи менше кави.

„ЗАМОРОЖЕННЯ" ЦІН У ФРАНЦІЇ

Французький уряд „заморозив" ціни, щоб спричинити тенденцію до обезвартіснення валюти. Внаслідок воєнної кампанії в Африці ціни почали зростати, і тому виникла потреба підвищувати заробітні платні: Це причинилося б до інфляції, і щоб це не сталося, уряд видав декрет, що не вільно збільшувати цін на жадні товари. Деякі ціни заморожені на рівні з 15-го червня цього року, а інші залишаються заморожені на рівні з 3 лютого 1954 року.

ВИЯСНЕННЯ

Окремі особи і організації в цих днях одержали через пошту виборчі бюлетені, обіжники й резолюції, підписані Президією Першого Конґресу СВУ в США. В резолюціях, зокрема, сказано, що „Конґрес зобов'язує видавати в „Свободі" сторінку СВУ, а редактора цієї сторінки зобов'язує публікувати такі матеріяли, які будуть схвалені її редакційною колеґією одноголосно". У „виборчому бюлетені" з-поміж кандидатів на членів Головної Управи СВУ, як редактора сторінки СВУ, подано прізвище ред. В. Давиденка.

Стверджуємо, що ві Редакції „Свободи", ані її видавцеві У. Н. Союзові, про все це нічого невідомо, що в цій справі не було жадних розмов, не кажучи вже про будь-яку згоду чи домовленість.

Редакція „Свободи".

Про те, що в Бофало відбувається позаочний Конґрес СВУ, довідався я лише 21 липня ц. р. з надісланого мені з того міста листа. З виборчого бюлетеню, доданого до цього листа, я дізнався, що мою кандидатуру виставлено на члена Головної Управи СВУ в США, а також на редактора сторінки СВУ, що мала б виходити при „Свободі". До відома осіб, які дістали такі самі виборчі бюлетені, подаю, що ніхто мосї згоди кандидувати на члена Гол. Управи СВУ не питався і нікому такої згоди я не давав. Тим більшою несподіванкою для мене була моя кандидатура на редактора сторінки СВУ в „Свободі".

В. Давиденко.

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

З наших буднів

НА ГРАНІ МОЖЛИВОГО Й НЕМОЖЛИВОГО

Вгора прощали ми товариша: поїхав на вакації до Европи.. Хоче відвідати Еспанію, Францію, Італію, Грецію, може, навіть, злегка загепить за Малу Азію.

Прошу, не думайте, що це поїхав у світ за море котрийсь з наших мільйонерів, чи бизнесменів, чи взагалі хтось обладований зеленими. Ні, наші бизнесмени, коб здорові, далі комплетують бібліотеки з банкових книжок і в жадні заморські авантюри не пускаються.

*А то потриндався за море бідний малярина, що два роки вважко гарував, лазив по рыштуваннях, малював іконостаси, а заробивши соленим потом деяку копійчину — вибрався за Океан, щоб відсвіжити **духовий** контакт з материком, оглянути стародавні пам'ятки культури, взагалі збагатити свій мистецький куншт і досвід.*

Потім, як сполочеться з центів, прийде до Америки і знову полізе на рыштовання, заробляти гроші на подорож, скажім, до Японії. Що з ним порадите? Така артистична натура.

Але не в тому справа . . . При прощальній скляночці вина почала братія філософувати:

— Друзі, — сказав маляр, — живемо справді на грані можливого й неможливого, фантазії і дійсности. Якби хтось сказав був п'ятнадцять років тому назад, що я поїду з Ню Йорку на американський пашпорт на вакації до Европи, — то я йому відповів би: „Вибачте, пане, але ви, здається, маєте куку-на-мушо!"

— Слухай! — підхопив інший артист, — коли це сталося дійсністю, то чому не можна вірити, що за два-три роки поїдемо на вакації додому — до Львова, Києва, чи до Одеси? . .

— То ще нічого! — крикнув поет з нахилом до фантастики в тематиці: — Панове, я вірю, що через п'ятнадцять років ми поїдемо на вакації на Марса, чи на яку іншу плянету! Панове, ви не здаєте собі справи, як далеко пішли вперед досліди з міжплянетарними ракетами. Просто — вчені не хочуть зраджувати деяких секретів, щоб не робити замішання в світі. Проблема комунікації з Марсом, Місяцем — це лише квестія часу і грошей!

— Ну, добре, кажу, наперед поїдемо додому, потім на Місяць, потім заснуємо колонію на Марсі, розкриємо всі загадки Вселенної, — але що потім?

— Потім? — махнув рукою поет. — Потім вже нас не буде, а після нас — хоч потоп!

Велл, мене така відповідь не зовсім задоволяє. Хай станеться так, як ворожить поет з нахилом до фантастики: хай людство розкриє всі таємниці всесвіту, завоює міжплянетні простори, візьме на облік всі сонця, Молочні Дороги, всі констеляції, — але що потім? . .

Про що тоді мріятимуть різні поети й фантасти?

А без мрій — скажіть — що вартує наше життя? . .

Ікер.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

• РОЗШУКИ •

Хто знав би про **ГРИГОРІЯ ДІТКУНА** з Підкаміня, який в часі війни перебував у Штравбінґу біля Віллерсберґу. Пошукує його Родина. Прошу голоситись на адресу: **Peter Chupa, 68 North 3rd St., Brooklyn 11, N. Y.** Заграничні часописи прошу про передрук.

АННА МУЗИЧКА пошукує рідних братів **СЕМЕНА і РОМАНА МУЗИЧКУ**, які виїхали до Америки десь у 1910 або 1912 роках із села Піски, пов. Броди. Хто знав би про них або вони самі, прошу повідомити нас на адресу: ANNA SHULSKY, Radway, Alberta, Canada.

ВСЯЧИНА

МІЖНАРОДНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ КОНГРЕС

В столиці Бразилії Ріо де Жанейро від 9-го до 18-го серпня відбудеться 18-тий Міжнародний Географічний Конґрес, в якому братиме участь кілька сот учасників із 50-ох держав. Між цими учасниками буде кілька вчених географів, які здобули собі світову славу. На конґресі виголосять коло 300 рефератів. Цей конґрес буде немов підготовою до Геофізичного Року, який відбудеться в 1957—1958 роках. Із ЗДА поїде на цей конґрес 30 науковців, а із СССР зголосилося 9 науковців, яких очолюватиме проф. І. П. Ґерасімов із Москви.

СОВЄТИ ДІСТАНУТЬ АМЕРИКАНСЬКИЙ ДІМ

Совєти замовили собі один типічний американський дім, який із Сан Франсіско перевезуть до Москви. В тому домі буде все те, що є в пересічному американському домі, аж до відчинювача пушок і з консервами влючно. Американці говорять про це так: „Ми хочемо, щоб совєтська родина, яка житиме в тому домі, мала все те, що має пересічна американська родина". В тому домі буде кава, пушки з консервами, косметика і т. п. Та ми сумніваємося, чи в тому домі житиме якась совєтська родина, і чи взагалі комуністи покажуть своїм робітникам дім, в якому живуть американці.

АПТЕКА, ЯКА БЕЗ ПЕРЕРВИ ПРАЦЮЄ 52 РОКИ

В Брукліні, Н. Й., існує аптека Дж. Нірґарда, американця данського походження, яка впродовж 52-ох років ані разу не була закрита. Вона находиться при П'ятій Евеню коло 9-ої вулиці. Тепер ця аптека є власністю Вільяма Нірґарда, сина її основника, який шанує волю батька і ніколи вночі її не закриває. Поліцисти в цілому Брукліні знають, що ця аптека відкрита цілу ніч, і тому скеровують всіх тих, які вночі хочуть купити ліки, до неї. Дуже часто заїжджають до неї амбуляноси зі шпиталів св. Родини, Жидівського, Норвезького, Методистського, щоб вночі купити потрібних ліків.

ОБМЕЖУЮТЬ УЛОВ КИТІВ

Міжнародна Комісія Опіки над Китами обмежує найближчий улов китів (так званих синіх китів) до 14,500 штук. Це обмеження зроблено тому, щоб зовсім не винищити цих тварин, бо виявилося, що їх щораз менше в океанах і морях. Цю комісію очолює голляндець д-р Дж. Дж. Лікеш.

КНИЖКИ — ЯК ЗАСІБ В ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ

В цьогорічній виборчій кампанії братимуть участь і книжки, видані недавно про деяких кандидатів. Сестра Стівенсона написала книжку „Мій брат Адлей"; Джек Андерсон і Фред Блюменталь надрукували книжку „Оповідання про Кіфовера"; Вут Муні видає книжку „Оповідання про Линдона Джансона". Р. Дж. Донаван видав книжку, в якій оповідає про працю Президента в Білому Домі. Цю книжку вже атакують демократи.